

ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ИЗМЕНЕНИЯ В ГПК, ЗЕ И ЗВ

Разпоредбата на чл. 130 ГПК се изменя така:

Ал. 1 Когато при проверка на исковата молба съдът констатира, че предявеният иск е недопустим, той оставя без разглеждане исковата молба и прекратява производството.

Ал. 2 Искът е недопустим, когато чрез подаването му се цели очевидна злоупотреба с права или при подаването му са използвани обидни думи и изрази, насочени пряко към съда или страните, като по този начин се цели да се засегне в значителна степен тяхното лично достойнство, като въпреки указанията на съда до ищеца да преустанови използването на тези изразни средства, той продължи с използването им.

Ал. 3 При очевидна неоснователност на предявения иск, която следва пряко от изложението на самите твърденията и доказателствата по делото, съдът може да прекрати делото само на това основание на всеки етап от делото с определение.

Ал. 4 Против определението за прекратяване на делото може да се подаде частна жалба.

Мотиви:

Съгласно чл. 57, ал. 2 Конституцията на Република България, не се допуска злоупотреба с права, както и тяхното упражняване, ако то накърнява права или законни интереси на други. Тълкуването на нормата води до извод, че в този случай съответното действие няма правни последици. В този смисъл е и практиката на съда в Страсбург, според която не е нарушено правото на достъп до съд в случай, че предявяването на иска е явна злоупотреба с право и съдържа в себе си обидни думи, изрази, засягащи честта и достойнството на страните и съда. Определението няма сила на пресъдено нещо и страната винаги може да предяви нов иск, ако счита, че има легитимен интерес.

Предложените изменения целят да ограничат случаите, при които един и същ субект предявява множество еднотипни иски, често свързани с един и същ случай, но срещу различни лица или с незначителни изменения в изложените факти, което е пречка за прекратяването на тези производства поради съвпадение на страните и предмета на делото (чл. 126 ГПК). Тъй като към настоящия момент нашето процесуално право не предвижда възможност за съда да влияе върху това колко пъти ще бъде сезиран от един и същи ищец, се оставя възможност за недобросъвестно упражняване на правото на иск, при което един или няколко ищци са в състояние да блокират или сериозно да затруднят работата на определен първоинстанционен съд, включително на съответния въззивен съд. Поради това е необходимо да се предостави на съда възможност да преценява подобно процесуално поведение на ищеца или жалбоподателя, като прекратява разглеждането на делото.

Разрешението е приложимо и при други форми на злоупотреба с процесуалното право на иск, като например използването на недопустимо груб и обиден език при сезирането на съда (към съда или към насрещната страна), което противоречи на самата идея за търсене на защита от този орган. Като цяло става въпрос за случаи, при които ищецът всъщност не търси реална защита и съдействие за упражняването на свои права, а действията му по сезиране на съда основно са насочени към причиняване на затруднения в работата на съда, както и на насрещната страна.

Подобно разрешение съществува и в други правни системи. Конкретното предложение е взимствано от разпоредбата на чл. 35, ал. 3, б. „а“, предл. 3 на Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (КЗПЧОС), според която Съдът (Европейският съд по правата на човека) обявява за недопустима всяка индивидуална жалба, когато счете, че жалбата представлява злоупотреба с правото на индивидуална жалба. Поради това и тълкуването на Европейския съд по правата на човека на понятието за злоупотреба с право на жалба, което е последователно в посочените по-горе хипотези, може да бъде възприето при тълкуването на понятието за очевидна злоупотреба с право на иск. Случаите, в които Европейският съд по правата на човека е намирал злоупотреба с правото на жалба, могат да се групират според типа им в няколко категории:

1./подвеждаща информация – когато жалбата се основава на неверни факти с цел подвеждане на съда;

2./употреба на обиден език – когато в жалбата се използва особено неприетен, обиждащ, заплашителен или провокативен език – независимо дали е срещу ответната страна или съда;

3./жалба, която явно е подадена, за да дразни Съда, или е лишена от реална цел и

4./ всички останали случаи /които не могат да се изброят изчерпателно/;

Предложението не влиза в противоречие с нормите, уреждащи задължението на българската държава да осигури ефективни правни средства за защита – съответно чл. 13 КЗПЧОС и чл. 47 от Хартата за основните права на Европейския съюз, както и чл. 56 от Конституцията на Република България. Всеки един от посочените източници на правото, уреждащи основни начала на българската правна система, позволява ограничаване на предоставените права, включително урежда задължение за тълкуването на разпоредбите на съответния източник по начин, че упражняването на предоставените права да не представлява злоупотреба с право. Поради това и в рамките на тези основни начала злоупотребата с което и да е от предоставените права е забранена – чл. 17 КЗПЧОС, чл. 54 от Хартата за основните права на Европейския съюз, чл. 57, ал. 2 от Конституцията на Република България.

Именно в тази светлина следва да се разглежда и правото на правосъдие (в частност правото на иск), което също може да бъде ограничено, когато се използва за накърняването на правата на други, включително когато използването му е насочено срещу самата правосъдна система, като се нарушава нормалното ѝ функциониране, което накърнява правата на всички други лица, които искат да получат защита и съдействие за реализиране на правата си.

Действащият ГПК, в съответствие с разбирането за границите на упражняването на предоставените права, поставени в посочените основни нормативни актове, също въвежда забрана за злоупотреба с процесуални права (чл. 3 ГПК). Въпреки това, обаче, липсва ефективно средство за контрол върху тази забрана от страна на съда, което налага и горната законодателна промяна.

Само за СГС и СРС случаите, които могат да се определят като очевидна злоупотреба с правото на иск, са довели до няколкостотин висящи дела, чието

приключване е силно затруднено, включително поради поведението на ищите по тези дела.

В разпоредбата на чл. 237 ГПК се добавя:

Ал. 5 Ако е подаден отговор на искова молба, в който искът се признава изцяло, съдът може да изпрати запитване до ищеца, който в едноседмичен срок следва да посочи дали прави искане да се постанови решение по реда на чл. 237 ГПК в закрито заседание, като запитване до ищеца не се праща в случай че такова искане е направено вече с искова молба или в друга молба. При положително становище на ищеца решението по чл. 237 ГПК може да се постанови в закрито заседание, без да се провежда открито заседание.

В разпоредбата на 239 ГПК се създава нова ал.3 следното съдържание:

Ал. 3 Ако е направено искане от ищеца в исковата молба за постановяване на решение по чл. 239 ГПК и не е подаден отговор на исковата молба от ответника, съдът може да изпрати ново предупреждение до ответника, че ако не вземе становище в 1 - месечен срок по предявения иск, ще постанови решение по чл. 239 ГПК в закрито съдебно заседание, като му разяснява отново смисъла и значението на това. Ако ответникът не подаде становище, съдът постановява решение по чл. 239 ГПК в закрито заседание, когато са налице предпоставките за това.

Досегашните ал.3 и ал. 4 стават съответно ал. 5 и ал.6

В разпоредбата на 235 ГПК се добавя следното:

Ал.6 При липса на правна и фактическа сложност на делото съдът **може** да предложи на страните да разгледа и реши делото без да бъде проведено открито съдебно заседание. С това предложение съдът дава възможност на страните да изразят становище по същество, като могат и да представят всичките си писмени доказателства в 2 - седмичен срок. В този случай съдът може да назначи експертиза като заключението по нея да се връчи на страните. При подадено отрицателно становище от някоя от страните, с което се иска делото да се гледа в открито заседание, съдът насрочва делото в открито заседание. Ако становищата са положителни или липсват, съдът уведомява страните, че ще се произнася в закрито заседание с решение и им дава

подходящ срок за писмени бележки. Решенията по този ред подлежат на връчване и обжалване по общия ред.

Мотиви:

Видно от чл. 376 ГПК законодателят е осмислил идеята за рационално приключване на делото в закрито заседание да е общо приложима, тъй като по-прости дела, когато няма нужда от събиране на гласни доказателствени средства, няма нужда и от открито заседание. В тези случаи много често е практиката никой да не се явява. Губи се време за заседание, протокол и призоваване на страните. Същевременно принципът на публичността не се осигурява, тъй като обичайно в залата няма никой дори самите страни много често не изпращат представители и не се явяват, а се губят ресурси на съда и време на съдията.

Съгласно трайната практика на Европейския съд за правата на човека (ЕСПЧ) изискването на чл. 121, ал. 3 от Конституцията и на чл. 6, § 1 от Конвенцията за публично разглеждане на делото ще бъдат спазени с оглед обстоятелството, че както всяка страна може да поиска, така и съдията-докладчик да реши, да се проведе открито съдебно заседание. (Miller v. Sweden; Pretto and others v. Italy : Martine v. France). При направено искане от страната за това, съдът няма право да откаже уважаването му. Настоящото предложение отговаря на тези изисквания, закрито заседание е допустимо само ако всички страни са съгласни и съдът прецени за уместно, като по този начин се примиряват диспозитивното начало и принципът за публичност и непосредственост, което е конституционносъобразно и целесъобразно и се постига процесуална икономия и бързина на процеса.

В разпоредбата на чл. 146 се добавя:

Ал. 5 Съдът може да не изготвя доклад по делото в случаите, при които са налице условията за решаване на делото в закрито заседание, както и в случаите на липса на правна и фактическа сложност, като в последния случай съдът задължително посочва правната квалификация и дава указания за кои факти страните не се сочат доказателства.

Мотиви:

Когато страните са изчерпили доказателства за релевантни факти да се прави доклад с всички реквизити в чл. 146 ГПК означава да се преповтори на страните това, което знаят и са направили. Губи се време, няма ефект, тъй като има дела, по които е напълно излишно да се обяснява на страните нещо, които те вече са направили. Правната квалификация е най-важната за предвидимостта на процеса, тя предопределя и разпределението на доказателствената тежест, като тя отново се разпределя от съда, но до това се стига по негативен път като се сочи за кои от фактите, релевантни за правната квалификация не се сочат доказателства.

Разпоредбата на чл. 200 ГПК се променя така:

Ал. 1 Съдът напомня на вещото лице отговорността му за даване на невярно заключение още в акта за назначаване.

Ал. 2 Вещото лице излага устно заключението си. Страните могат да задават въпроси за изясняване на заключението. Ако страните и съдът нямат въпроси към вещото лице, заключението може да се приеме в отсъствие на вещото лице

Мотиви:

В чл. 282, ал. 3 НПК също е предвидено хипотеза на приемане на заключение на вещо лице в негово отсъствие. Вещото лице е предупредено за наказателната отговорност още с акта, с който е назначено. Идеята за бързо и ефективно правосъдие предполага приемане на заключение в закрито заседание щом страните и съдът нямат въпроси и искания към вещото лице.

Разпоредбата на чл. 248 ГПК се изменя, както следва:

Ал. 1. В срока за обжалване, а ако решението е необжалваемо - в едномесечен срок от постановяването му, страната може да поиска то да бъде допълнено или изменено в частта за разноските.

Ал. 2. Съдът изпраща препис от молбата на насрещната страна с указание за представяне на отговор в едноседмичен срок.

Ал. 3. Когато срещу решението е подадена въззивна или касационна жалба, по искането по разноските се произнася горестоящият съд. Ако срещу решението не е подадена жалба или производството по нея бъде прекратено, съдът, постановил решението, се произнася по искането в закрито заседание. Определението му подлежи на обжалване с частна жалба.

Мотиви: В този смисъл има практика на определение № 224/09.05.2016 година., IV г. о. по ч. гр. д. № 5263 по описа за 2015 година, която следва да се утвърди чрез законов текст.

В разпоредбата на чл.235 ГПК се добавя нова алинея:

Ал. 7. Във всички случаи на чл. 237 и чл. 239 ГПК, както и по дела с ниска правна и фактическа сложност **съдът може** да обяви решението си на страните в залата, като същото се включва в съдебния протокол, с което се счита спазена разпоредбата на 235, ал. 4 ГПК.

Ал. 8. В случаите по ал. 7 срокът за обжалване на решението тече от връчването на протокола на страните.

Мотиви:

Обявяването на решенията в зала по прости дела е препоръчано като мярка за разтоварване на съдилищата на заседание на КСА към ВСС. Тази промяна ще има позитивна посока по отношение на работа на съда, като ще ускори решаването на делтата. Тази мярка ще приведе закона в съответствие с практиката на съдилищата и законодателно ще я утвърди и насърчи.

В Закона за енергетиката се създава глава дванадесета „а“ с чл. 200а:

„Глава дванадесета „а“ - Извънсъдебно разрешаване на спорове

Чл.200а

Ал. 1 Потребителят на енергийни услуги има право да иска от доставчика на енергийни услуги отписване на начислени суми за вземания за електрическа енергия, топлинна енергия или природен газ и на свързани с тях лихви за забава, такси и други

парични задължения от водената на негово име партида, като направи възражение за изтекла погасителна давност на вземанията.

Ал. 2 Възражението следва да бъде отправено с писмено заявление пред доставчика на енергийни услуги, който е длъжен да се произнесе по него в двумесечен срок от постъпването му, като отпише от партидата на потребителя погасените вземания и по този начин се откаже от претендирането им по съдебен или извънсъдебен ред или мотивирано откаже отписване на задълженията.

Ал. 3 Потребителят на енергийни услуги може да предяви претенцията си за установяване недължимост на сумите пред съд само ако доставчикът на енергийни услуги не се произнесе по подаденото заявление в срок по ал. 2 или откаже да отпише задълженията. В противен случай преждевременно предявеният иск е недопустим.

Ал. 4 За допустимост на иски и заявления за издаване на заповед за изпълнение срещу потребители следва да се представят доказателства, че търговецът е положил достатъчно добросъвестни усилия да връчи покана за изпълнение на длъжника, в която покана следва да е посочено точно колко е дължимата сума, как е формирана сумата, за кой период и на какво основание се претендира. В поканата следва се съдържа предложение за решаване на делото чрез медиация или друг алтернативен способ за решаване на спорове, както и предупреждение, че в случай неизпълнение потребителят може да понесе разноски в по-висок размер.

В Закона за водите

Създава се в Глава единадесета „б“ с чл. 198ц

Глава единадесета „б“ - Извънсъдебно разрешаване на спорове

Чл. 198ц

Ал. 1 Потребителят на ВиК услуги има право да иска от доставчика на ВиК услуги отписване на начислени суми за вземания за електрическа енергия, топлинна енергия или природен газ и на свързани с тях лихви за забава, такси и други парични задължения от водената на негово име партида, като направи възражение за изтекла погасителна давност на вземанията.

Ал. 2 Възражението следва да бъде отправено с писмено заявление пред доставчика на енергийни услуги, който е длъжен да се произнесе по него в двумесечен срок от постъпването му, като отпише от партидата на потребителя погасените вземания и по този начин се откаже от претендирането им по съдебен или извънсъдебен ред или мотивирано откаже отписване на задълженията.

Ал. 3 Потребителят на ВиК услуги може да предяви претенцията си за установяване недължимост на сумите пред съд само ако доставчикът на енергийни услуги не се произнесе по подаденото заявление в срок по ал. 2 или откаже да отпише задълженията. В противен случай преждевременно предявеният иск е недопустим.

Ал. 4 За допустимост на иски и заявления за издаване на заповед за изпълнение срещу потребители следва да се представят доказателства, че търговецът е положил достатъчно добросъвестни усилия да връчи покана за изпълнение на длъжника, в която покана следва да е посочено точно колко е дължимата сума, как е формирана сумата, за кой период и на какво основание се претендира. В поканата следва се съдържа предложение за решаване на делото чрез медиация или друг алтернативен способ за решаване на спорове, както и предупреждение, че в случай на неизпълнение потребителят може да понесе разноски в по-висок размер в съдебното производство.

Мотиви:

Предложението е съобразено и с Директива 2013/11/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 година за алтернативно решаване на потребителски спорове, където в съображение 17 е посочено, че държавите-членки следва да могат да запазят или да въведат национални разпоредби по отношение на процедурите извън обхвата на настоящата директива, **както вътрешните процедури за разглеждане на жалби, управлявани от търговците.** Подобни вътрешни процедури за разглеждане на жалби могат да съставляват **ефективно средство за решаване на потребителски спорове на ранен етап.**

От една страна, с предлаганите изменения в Закона за енергетиката и в Закона за водите ще се въведе нов вид извънсъдебна процедура за доброволно уреждане на спорове, сходна на тази, предвидена в чл.288, ал.11 КЗ (отм.). Целта ѝ е всеки потребител на енергийни услуги да може да подаде заявление до съответното

дружество – доставчик на енергийна или ВиК услуга, за предявяване на претенции за надвзети суми за консумирано потребление, както и в хипотезите на изтекли срокове на погасителна давност (*чл. 110 и сл. ЗЗД*) за определени задължения. С писмено искане до доставчика на комуналната услуга ще може да бъдат заличени посочените парични задължения от съответната партида на физическото лице-потребител. С тази процедура търговските дружества ще могат да преценят и да приемат предварително кои вземания са недължими изцяло или отчасти, в т.ч. и тези, които са погасени по давност.

Предложението е да се въведе процедура, с която се предвижда задължение и право на потребителя на енергийна или ВиК услуга за предварително предявяване на вземането си за доброволно уреждане с доставчика на услугата.

Доставчикът на съответната услуга ще е задължен в двумесечен срок от заявеното искане да се произнесе, като има яснота относно дължимостта или недължимостта на вземанията си т.е. ще има яснота дали са налице предпоставките за съдебна защита и ефективното принудително изпълнение. Доколкото съответното дружество – доставчик на енергийна или ВиК услуга, счита, че не са налице предпоставките за уважаване на молбата (*изцяло или частично*), то следва да се произнесе и да мотивира отказа си в установения от новата разпоредба срок. Само при наличието на отказ или липса на произнасяне от доставчика в определения законов срок потребителят ще може да предяви иск в защита на правото, което претендира.

Предлаганата промяна ще е в изключителен интерес както за потребителите на услугата, така и за доставчика на същата. Тази възможност за извънсъдебно уреждане на спора пести усилия и съдебни разноски на потребителите, което прави въвеждането ѝ социално оправдано, а по отношение на съдилищата ще доведе до ограничаване на нарастващия брой дела.

С предлаганата промяна ще се избегне нуждата потребителите на енергийни и ВиК услуги да завеждат граждански дела за установяване недължимостта на сумите или за доказване на претендираното вземане, което е свързано с извършването на значителни разноски – заплащане на държавна такса, обикновено и на адвокатско възнаграждение. В допълнение, едно гражданско дело продължава обикновено продължително време (*често и повече от една година*), докато предлаганата извънсъдебна процедура ще е с продължителност максимум два месеца.

Промяната ще е в интерес и на дружествата-доставчици на енергийни услуги. Потребителите ще са задължени да се позоват на претендирано вземане или на изтекла погасителна давност първо извънсъдебно, като по този начин ще се избегне предявяването на искове срещу дружествата, които биват уважавани, съответно дружествата биват осъждани да заплатят всички сторени по делото разноски. В резултат срещу дружествата биват издавани изпълнителни листове за присъдените в полза на потребители съдебни разноски, въз основа на които се образуват множество изпълнителни дела, по които на дружествата се начисляват допълнителни разноски (*за такси в изпълнителното производство, за адвокатско възнаграждение*). С предвидената промяна на практика ще се предотврати завеждането на хиляди иски и изпълнителни дела, по които доставчиците на енергийни услуги заплащат всички разноски, които общо са в много голям размер без на практика да е налице правен спор между страните, който да обосновава извършването на тези разноски.

Предложената промяна ще е в интерес и на правораздаването. Както вече беше посочено, броят на предявените отрицателни установителни искове срещу доставчиците на енергийни услуги е значителен и се увеличава непрекъснато. Особено голям е броят на делата, заведени от потребители срещу „Топлофикация София“ ЕАД, които се разглеждат в Софийския районен съд.

Следва да се посочи, че всяко гражданско дело е свързано с извършването на разноски, които обичайно многократно надвишават дължимата държавна такса. С предлаганата промяна ще се намали броят на новообразуваните граждански дела и ще се предотврати възможността той неограничено да нараства поне що се отнася до споровете с доставчиците на енергийни услуги. По този начин значително ще се разтоварят органите на съдебната власт, което ще спести много публични средства и ще доведе до повишаването на бързината и качеството на правосъдието.

От друга страна, предложението съдържа и идеята за предварителното рекламационно производство, което да е предпоставка за допустимост на правото на иск на търговеца. По този начин се постига симетричност като се поставя изискване, както пред търговеца, така и пред потребителя с оглед изискването за равнопоставеност – основно начало в гражданския процес. В този смисъл търговецът преди да предяви иск следва да положи достатъчно усилия да издири и предупреди потребителя за последиците от неговото неизпълнение, както и да му даде последен срок и възможност

да решат спора по доброволен път или чрез плащане, или чрез разсрочване. Всички способности за редовно връчване предвидени ГПК са възможни и достатъчни, но практиката, каквато е масово се прилага в момента от доставчиците на комунално битови услуги, да се пусне фактура в кутия или да се изсипват всички фактури за абонатите от даден вход или пред врата на входа е явно недостатъчно и неадекватно, като усилие.

Това предложение е насочено и към друг основен проблем пред съдебната практика и пред държавната политика в сферата на правосъдието, а именно търговците полагат твърде малко усилия да запознаят потребителите с правото им за решаване на алтернативни способности за решаване на спора извънсъдебно. Това задължение произтича пряко от **Директива 2013/11/ЕС на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз за алтернативно решаване на потребителски спорове**, срокът за транспониране който е изтекъл още през 2015. С тази разпоредба ще се утвърди разбирането за последователна държавна политика в посока пълно и ефективно транспониране на ДИРЕКТИВА 2013/11/ЕС, тъй като ще се насърчат търговците да разпространят алтернативни методи за решаване на правни спорове. Съгласно докладите за изпълнение на директивата е отразено, че България е една от страните с най-ниска степен на реални мерки по осигуряване на ефективно действие на тези способности. Една от основните причини е ниската разпространеност на информация за потребители и търговци за тази възможност. В тази връзка са и изискванията на **Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз** относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни въпроси, за която също има препоръка държавата да предприеме по-ефективни мерки, за да въведе реално изискванията на директивата.

Законовото въвеждане на това изискване, предвидено в ал. 4 ще подобри осведомеността на гражданите и търговците за алтернативните способности за решаване на спорове и ще им придаде реален регулативен ефект, което е от съществено значение България да покаже и действителен напредък в тази област.